

Landskapet i Patagonien skiftar från dramatiskt till ödsligt. Foto: Anders Kristensson

Mytomspunna Patagonien

Krympande glaciärer, vida vidder och höga berg. Patagonien är en av världens mest mytomspunna regioner - och världens snabbast växande turistmål.

Efter rapporterna om klimatförändringarna har den internationella turismen till södra Argentina ökat med 400 procent.

– Alla pratar ju om de smältande glaciärerna. Självklart vill man se de på riktigt, säger Martin Müller från Hamburg. Han har rest hit med sin fru Connie.

Hon rättar till hårbåndet så att fartvinden inte ska få håret att blåsa i ansiktet.

– I förra veckan vandrade vi i Anderna. Nu ska vi se glaciärerna, säger Connie och vänder ryggen mot vinden.

Båten närmar sig viken där den största av glaciärerna i Patagonien ligger. Den heter Glaciär Upsala och är uppkallad efter det svenska universitetet som var den första institution som bekostade en vetenskaplig expedition till området. 1908 anlände den svenske forskaren Percy Quensel och blev första vetenskapsman att ta sig till den tio kilometer breda glaciären. I dag är Upsalaglaciären den som drabbats mest av klimatförändringarna.

PÅ TOLV ÅR har den krympt nio kilometer.

– Man tror knappt det är sant. Vad är det för liv vi lever, säger Connie och iakttar isbergen i viken.

De blir fler och fler. Kaptenen får slå av på farten. Vi kryssar mellan isbergen som fått surrealistiska former i värmen. Även färgen känns konstig. Solljuset får isen att skimra i blått. Isen ser ut som flytande Vicks blå-tabletter. Efter en halvtimme av försiktigt kryssande ser vi glaciärens vita vägg som stupar brant ned i sjön. Kanten är åttio meter hög. För att undvika svallvågor när den kalvar i sjön lägger båten sig på ett säkerhetsavstånd på tre hundra meter.

Kamerorna smattrar.

– Wow! Den är ju mycket större i verkligheten, säger Jasmine Martin från Australien.

Hennes man hör henne inte. Han filmar. Som många andra turister är han låst vid tanken att fånga ögonblicket när ett kalvande isblock rasar i sjön.

Först när båten legat still i 15 minuter ger han upp.

– Ja, ja. Vi har i alla fall varit här, säger Paul Martin och stänger av kameran.

BÅTEN KRYSSAR UT och kör in i en isfri vik där vattennivån höjts på grund av klimatförändringarna. Tre jeepar körs upp på stenstranden. Vi hjälps i land. Här på andra sidan av Glaciär Upsala ligger Estancia Cristina, en nedlagd fårfarm som drevs av familjen Masters från England. För tio år sedan gick den sista arvingen bort och den argentinska staten tog över. I dag utarrenderas fårfarmen till ett investmentbolag i Buenos Aires som lyxrenoverat gården.

De riktar in sig på vad som blivit det senaste modet i Patagonien – bo på exklusiv fårfarm.

– Vad som fick mig att tända var tanken om att vakna upp här. Mitt i ingenstans. Med bergen, vidderna och den friska luften, säger Paul Martin från Sydney.

DET GLEST BEFOLKADE Patagonien är en av världens mest mytomspunna regioner. När immigranterna anlände i början av 1900-talet var området laglös. Britter, kroater, tyskar, italienare, walesare och skottar köpte mark och en undanskymd plats. Eftersom vidderna var enorma fanns det plats även åt de mest efterlysta. Den amerikanska bankrånartrion bestående av Butch Cassidy, Sundance Kid och Etta Place flydde hit 1903 och omskolade sig till fårfarmare.

Det gick så där. Efter fem år härjade trion runt igen och rånade banker i de avlägsna kuststäderna.

När Bruce Chatwin skrev sin klassiker In Patagonia letade han upp deras hus vid vägen. Han knackade på dörren och fann ett fattigt indianpar som klagade på att det drog i timmerhuset. De frös om vintern. Enligt boken ska huset ligga i närheten av byn Cholila, vid den magiska vägen Ruta 40, Argentinas motsvarighet till Route 66.

VI KÖR IN på en sliten bilverkstad. Den rostiga stadsskylten har lossnat. Någon har lutat den mot en stolpe.

– Jaså, jänkarnas hus. Det ligger tre kilometer ditåt. Men där bor ingen längre, säger en man som mekar med sin jeep.

Gräset på betesmarken är en halv meter högt. En liten stig ringlar fram. Huset är byggt vid en porlande bäck. Någon har placerat ett kranium av en stor bagge med tjocka horn högst upp på grindporten.

Den ser hotfull ut. Några plankor har bytts ut, annars är huset intakt. Det var mer eller mindre så här Pinkertons detektiver mötte huset när de anlände från USA och trodde de hade fångat in den berömda bankrånartrion. Men Cassidy, Sundance kid och Etta hade redan gett sig iväg på nya äventyr.

I dag har den lilla boskapsfarmen övergått i kommunal ägo. Borgmästaren i Cholila vill göra om huset till ett museum, men ingen vet vem som ska bekosta satsningen. Under tiden lever myten vidare om trion. Cassidy sägs ha stupat några år senare vid ett rån av en silvergruva i Bolivia. Sundance Kid lyckades antagligen fly till Uruguay och Etta Place återvände under falskt namn till USA.

Jag vandrar runt på tomt. Någon har låtit sina hästar beta av det friska gräset. Vid bäcken samlas grannens får.

– De hade fått för sig att ta fären över på andra sidan Anderna. Från Chile skulle de sälja och frakta fären till USA. Men det är klart att det inte gick. De hade inte det tålamodet, säger fårfarmaren Luciano Morelli.

DEN MEST KÄNDA semesterorten i Patagonien är San Carlos de Bariloche. Den ligger vid insjöarna som bildar gräns mellan Argentina och Chile. När andra världskriget tog slut blev byn en populär tillflyktsort för nazister. Här låg alpliknande timmerhus vid spegelblanka sjöar. I bakgrunden syntes snötäckta toppar sticka upp ur den tät, gröna barrskogen. Klimatet och omgivningen fick de tyska befälarna att känna sig som hemma.

Nazistläkaren Aribert Heim, även kallad Dr Tod, uppges leva någonstans i dalängan, 94 år gammal. För två år sedan stoppade den argentinska passpolisens hans dotter som bor i chilenska Puerto Montt på andra sidan bergen. De undrade varför hon börjat pendla över gränsen. Hade hennes far blivit sjuk?

I DAG ÄR DET utländska investerare som fått upp ögonen för området. När den argentinska peson föll i värde efter den senaste ekonomiska kollapsen, julen 2001, rusade världskändisar till för att köpa varsin drömgård. Skådespelarna Sylvester Stallone och Christopher Lambert, CNN:s ägare Ted Turner och den italienske modeskapare

Luciano Benetton är i dag de största privata markägarna i Patagonien. Rika brasilianare från den pulserande världsmetropolen São Paulo tillhör också stamgästerna. De flyr trafikstockningar och avgaser för att under några dagar fylla lungorna med alpluft och njuta av vidderna.

HÄR NJUTER MAN helstekt lamm, Malbec från Mendozadistriktet och hemgjord choklad. Den populära butiken Mamuschka säljer sina hundratals chokladvarianter i lösvikt.

Man får ta kölapp.

– Det här är Sydamerikas Schweiz, skrattar en brasse i kön.

Den senaste turistmagneten i Patagonien är El Calafate där de 47 världsarvsmärkta glaciärerna breder ut sig. För tio år sedan var det endast friluftsturister och forskare som behövde öva inför Antarktisexpeditioner som tog sig hit till världens ände. I dag hyr byborna ut sina rum för att kunna ta emot turisterna. Glaciärturismen har gjort att det nu finns 7 000 hotellbäddar i en stad som för bara några år sedan hade 6 000 invånare.

DEN STÖRSTA SEVÄRDHETEN är glaciären Perito Moreno. Den är lättare att ta sig till än Upsalaglaciären. Det räcker med att stiga på en buss som tar en till utsiktsplatsen. Endast hundra meter bort sträcker den imponerande glaciärväggen ut sig. Varje dag gör sig istäcket en meter framåt och får glaciären att kalva i sjön.

– Helt otroligt! Jag trodde aldrig jag skulle få se det på riktigt, säger en koreanska och fotograferar sig själv med Perito Moreno i bakgrunden.

Den enda fråga turisterna inte ställer sig är hur deras egna koldioxidutsläpp påverkar glaciärerna. När vi ska resa hem träffar vi några amerikanska par på den nybyggda flygplatsen.

– Vi vet att det egentligen inte är bra att flyga så här långt. Men vad ska vi göra. Allt det här snacket om global warming lockade oss. Vi ville ju se glaciärerna. Nu ska vi vara miljövänliga resten av våra liv, skrattar Linda Clough i väntan på flyget hem till Kalifornien.

Henrik Brandao Jönsson

Glaciären Perito Moreno ultima. Foto: Anders Kristensson

Om Patagonien

Bo.

Ett av de bästa hotellen i Bariloche är Panamericano. Hotellet har utsikt över sjön och är sammanbyggt med stadens kasino. Ett dubbelrum kostar från 1000 kronor natten. Ett billigare alternativ är att leta upp ett pensionat. De kallas hosterías och brukar kosta kring 500 kronor natten i dubbelrum. En del av pensionaterna ligger längs sjön, vilket är vackert, men kräver att man har hyrbil för att kunna ta sig in till stan. Vill man besöka glaciärerna i El Calafate är Casa de Grillos ett trevligt ställe att bo på. Det drivs av ett mysigt, pensionerat teaterpar. 400 kronor per natt.

Äta.

En resa till Patagonien utan att äta helstekt lamm är ingen komplett resa. Det bästa stället i Bariloche är Don Molina som grillar lammet långsamt över grillbädd för att det ska bli extra mjört. I Bariloche serveras även rådjursstek. Rätten heter ciervo och serveras bäst på La Marmite i centrum.

Är man sugen på fisk ska man beställa merluza, en kummel som fiskas i Sydatlanten och har ett vitt, fint kött som skivar sig av sig själv. När det gäller vin har Argentina ett gediget utbud från Mendozadistriktet. Till lamm passar Malbec bäst.

Vandringsresor.

Många som reser till Patagonien vill vandra. Inca Tours erbjuder en resa på sjutton dagar som inkluderar glaciärerna i Calafate, vandring i Monte Fitz Roy-massivet, vandring i den chilenska nationalparken Torres del Paine, samt båtfärd på Beaglekanalen genom Eldslandet. Kostar 24 575 kronor per person, plus flyget Kastrup – Buenos Aires.

Hoppa över

Struliga argentinska bankomater. Betala så mycket som möjligt med kreditkort och ha dollar i kon-

Bo på fårfarm.

En heldagsutflykt med båt till Upsalaglaciären och helstekt lamm och vin på Estancia Cristina kostar 1 280 kronor.

Vill man stanna över natten kostar det 2 400 kronor extra, inklusive helpension, häst-riding och andra utflykter.

Hyra bil.

Det bästa sättet att ta sig runt i Patagonien är att hyra bil. En bil i Bariloche kostar cirka 400 kronor per dag. Vill man hyra bil i en stad och lämna tillbaka den i en annan tillkommer en särskild avlämningsavgift, som kan bli väldigt hög. Om man kör Ruta 40 från Bariloche till El Calafate, en sträcka på cirka 150 mil, är avlämningsavgiften på mer än fem tusen kronor.

Men det går att förhandla. Det går också att resa med buss i Patagonien. Bussbolaget som kör längs Ruta 40 heter Chaltén Travel. Deras bussarna är bekväma och stannar vid intressanta platser.

Så flyger du dit.

Det billigaste sättet att resa till Bariloche är med brasilianiska TAM som mellanlandar i den häftiga världsmetropolen São Paulo. Den resan kostar 11000 kronor, inklusive skatter.

Väljer man att åka med andra bolag blir det dyrare eftersom de måste anlita det statliga flygbolaget Aerolíneas Argentinas som i stort sett har monopol på inrikeslinjerna i Argentina. En tur och retur från Landvetter till El Calafate kan kosta uppemot 15000 kronor, inklusive skatter.

Glasskedjan Helado Jajua - hemgjord krämig glass som görs på ekologisk mjölk och smaksätts med frukter och bär från patagonien. Kanske världens godaste glass.

Missa inte